

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Poz Veren Kadavralar

Tıp fakültelerinin anatomi laboratuvarları, kapıdan adımınızı atar atmaz yoğun bir kimyasal madde kokusuyla kucaklar sizi. Uzun masalarda yatan kahverengi vücutlar, ne ölümü, ne de yaşamı düşünüyor size. Buraya ilk gelişinizde, önünüzde uzanan vücutların yüzlerine merakla bakarsınız. Bunlarla kendi vücudunuz arasında hiçbir benzerlik bulamazsanız da, belki yüzlerine bakarsanız, saçlarını inceleseniz, önünüzde yatan et yığınının bir zamanlar yaşadığına, yediğine, içtiğine, sinemaya gittiğine ya da İbrahim Tatlıses dinleyip dinlemediğine ilişkin bir ipucu yakalayabilmişsiniz gibi gelir size.

Çabanız nafile. Formaldehit adlı kimyasal maddede aylarca hatta yıllarca özenle korunan bu vücutlarla, iyi kalite plastik modelleri arasında ilk bakışta o kadar da belirgin fark bulmak olası değil. Bir anatomi laboratuvarındasınız. Burası, cansız insan vücutlarının formaldehite yatırılıp tıp eğitimi için yadsınamaz öneme sahip modeller haline getirildiği yerler. Kendi vücudunuzla bağlantı bulmanız, bu vücutların yaşamlarını düşünmeniz, amaçlar arasında değil.

Şimdi de yine, insan vücutlarının sergilendiği bir başka ortadayız. Londra'da Atlantis Galerisi'nde BodyWorlds adlı sergideyiz. Bu kez saksılara yerleştirilmiş dev bitkiler dikkatimizi çekiyor. Duvardaki çerçeveleri Leonardo da Vinci'nin çizimleri dol-

duruyor. Formaldehit kokmuyor burası. Ana galerinin girişinde önünüze ilk çıkan şey, vücutlarını bağışlayanların anısına hazırlanmış bir anıt. Derken, gözünüze bitkilerin sağına soluna serpiştirilmiş vücutlar çarpıyor. Bu vücutlar, anatomi laboratuvarındaki gibi masaların üzerine yatırılmamış.

Satranç oynayan bir adamın önünde duruyoruz. Derisinin soyulması, kaslarını açığa çıkarmış; omurilik çevresindeki kaslar kaldırılmış, merkezi sinir sistemini görüyoruz; kafatası açılmış, beynine bir göz atıyoruz. Sonra, yere paralel bir vücudun önünde duruyoruz. Vücut yüzmekte olan bir bayana ait.

Boylamasına ikiye kesilmiş. Yüzerken omuriliğin ne şekil aldığını, diğer organlarımızın konumunu görüyoruz bu vücutta. Poz veren kadavraların en çarpıcısı, karnında sekiz aylık bebeğiyle hamile kadına ait olanı. Bir masaya uzanmış, koluyla kafasını destekliyor, karnında açılmış bir pencereden bebeğini görüyoruz.

Londra'daki bu sergiye yeni bir örneğin katıldığını öğreniyoruz. Şaha kalkmış at ve üzerindeki jokeyi, serginin en büyük üyeleri. Her ikisinin de akciğerlerini görüyoruz, kas yapılarının şaşırtıcı benzerliğiyle

le karşılaşıyoruz. Bir başka bölümde, bize derisini gösteren bir kadavra çıkıyor önümüze. Duruşu, bakışı bir kadavradan çok bir heykeli andırıyor. Bir sanat sergisi mi burası, yoksa bir anatomi laboratuvarı mı? Bir sanatçının eserine mi bakıyoruz, yoksa bir anatomi uzmanının örneğine mi? Belki her ikisine de.

Serginin yaratıcısı, Günther von Hagens adlı Alman kökenli bir anatomi profesörü ve 1978 yılında plastikleştirme adı verilen yeni tekniği bulan kişi. Bu teknik, şu an ziyaret ettiğimiz sergiyi olası kılmış. Önceleri, anatomik incelemeler için örnek hazırlanmasında tek işe yarar yöntem, örneği çürümeden önce formaldehite yatırmaktı. Formaldehit, kötü kokusunun yanında, örneklerin çürümesini kısıtlı bir süre için önlüyordu. Oysa plastikleştirme, kokusuz olmasının yanı sıra örnekleri yüz yıllarla ifade edilebilecek süreler boyunca koruyabiliyor.

Plastikleştirme, vücut sıvılarının ve yağın silikon ya da poliestere gibi polimerlerle değişik tokuşuna dayanıyor. İlk aşamada vücut ya da organlar, bir çözücüyle dolu soğuk bir küvete yatırılıyor. Küvete çözücü yavaş yavaş vücut sıvılarının yerini alıyor. Örnek, bundan sonra yine çözücüyle dolu oda sıcaklığındaki bir küvete yerleştiriliyor. Burada da yağdan arındırılıyor. Üçüncü olarak, polimer çözeltisinde bekletiliyor. Dokulardaki çözücü düşük kaynama noktasına sahip olduğundan, vakum altında kaynatılarak buharlaştırılıyor ve vakum yardımıyla sürekli bir biçimde polimer çözeltisinden ayrıştırılıyor. Dokulardan buharlaşan çözücünün yerini, bu kez polimer alıyor. Bu şekilde hazırlanmış doku ve organlar orijinal renklerini koruyorlar. Tek bir örneğin hazırlanması, ortalama 1500 saat çalışmayı gerektiriyor. Elbette at ve jokey gibi büyük örnekler için, bu süre çok daha uzun.

Von Hagens, plastikleştirmeyi farklı amaçlar için de kullanıyor. Damarlara polimer enjekte ederek, dolaşım sisteminin yapısını ortaya koyuyor. Sergide ayrıca çok sayıda kadavra dilimleri de yer alıyor. Anatomi eğitimi için yepyeni malzeme sağlıyor bu kesitler. Plastikleştirme, yal-

Ana rahmindeki sekiz aylık fetus, serginin en çok ilgi uyandıran üyeleriydiler. 28 cm boyundaki fetus, annesinin karnındaki diğer organları yukarı iterek kendine yer açmış.

İnsanlar ve atlar çok benzer anatomiye sahiptir. Organlar benzer şekle sahip, vücuttaki konumları da yine benzer. Daha da önemlisi, mikroskopik yapıları incelediğimizde de yine önemli bir benzerlikle karşılaşırız. Bu at ve üzerindeki jockeyi bu benzerliği çarpıcı biçimde ortaya koyduğu gibi, bu iki organizmanın arasındaki farkı da gözler önüne seriyor. İnsanın beyni atlarınkine göre çok daha büyük; oysa atın ciğerleri insaninkine göre çok büyük.

nizza anatomik incelemeler için değil, Von Hagens'in hayatında da yeni bir çığır açtı. Von Hagens plastikleştirme tekniğini geliştirdikten üç yıl sonra, kullanılan polimerleri ve cihazları pazarlamak üzere Biodur adlı şirketi açtı. 1993'teyse, Plastikleştirme Enstitüsü'nü kurdu. BodyWorlds adlı sergisi, ilk kez 1996'da Japonya'da ziyaretçilere kapısını açtı. Burada üç yıl boyunca üç milyona yakın ziyaretçinin uğrak yeri olmuş sergi. Japonya'dan Londra'ya gelene kadar da dünyanın sekiz kentinde sekiz milyonu aşkın insan tarafından gezilmiş.

Plastikleştirilen her örnek, henüz hayattayken vücudun sahibi tarafından bağışlanmış. Bu kişiler, öldükten sonra vücutlarının tıp eğitimi alan ve almayan kişilerce incelenmesini kabul etmişler. Peki, onları vücutlarını böyle bir sergiye malzeme etmeye yönelten neydi? Von Hagens'a göre en yaygın neden, gömüldükten sonra çürüyeceklerini düşünmeleri. Kimisi cena-

ze masraflarından kaçmak için, kimisiyse plastikleştirme tekniğinden etkilendikleri için vücutlarını bağışlamışlar. İşte vücudunu bağışlayanların notlarından birkaç satır: "İnsanların insan vücudunun ne müthiş bir sanat eseri olduğunu anlamasını istiyorum". "Kan nakilleri sayesinde çok kez yaşamımı kurtardılar; vücudumu araştırmalar için bağışlayarak gelecek kuşaklara yardım etmek istiyorum". "Plastikleştirme tekniğini duyduğumdan beri ölüm-

den korkmuyorum". "Ben kendi vücudumu hor kullandım, ama vücudum kendini yeniledi ve işlemeye devam etti. Vücudumu plastikleştirme kararını, ona bir teşekkür olarak veriyorum".

Yapılan bir araştırmaya göre sergi ziyaretçileri üzerinde büyük etki yaratmış. Ziyaretçilerin %83'ü, sergiyi gezdikten sonra insan vücudu hakkında daha bilgili olduklarını söylemiş; %47'si, serginin onları yaşam ve ölüm konusunda düşünmeye yönlendirdiğini; %80'i, sergiyi gezdikten sonra insan vücudunun mucizevi yapısına hayranlık duyduklarını söylemiş.

BodyWorlds, bizi bize gösteriyor. Belki, bunca ilgiyi toplamalarının nedeni de bu. Von Hagens'in şimdiki hedefi bir İnsan Müzesi açmak. Bunun için en az on yıllık bir çalışma gerekiyor. Ancak, sergi bugünkü haliyle de daha milyonlarca kişinin uğrak yeri olacak.

Merkezi sinir sistemine yakından bir bakış. Satranç oynayan bu adamın sinirlerini beyinden kaslara kadar izleyebiliyorsunuz.